



### INSI PARLÈVE DON-T-I ?

Zaratostra a lontimps dwârmu. L' pikète do djoû passè dsus s' visâdje, plandjêre arivé, il a drovu sès paupîres. Èwaré, Zaratostra a tapé sès ouy èt vîre lès bwès. I gn' avéve nén in brût èt tot èbaubi il a riwêti è li-min.me. Adonpwî i s'a lèvé d' on randon, tot come in nawieûs qui vwèt rèche s' tère au lon. D' contintemint, i s'a mètu à ûler : i vinéve di voye ène novèle vèrité. I s' a mètu à cauzer à s' prope keûr :

"Dji comince à î voye fén clér : dj' a dandjî d' soçons, dès Bén vikants soçons, - nén dès soçons qu' ont dèdja moru obén d' cwârs tot frèds qu' pa tos costés dji pwate èvou èl vou-dj'.

Dj'a dandjî d' vikants camarades qui m' chûvinche pace qu' i d' zèls min.me i m' volenut chûre dsus totès lès voyes qui dji trèvautche..

Dji comince à î voye clér : c' n' èst nén à tote li pèkêye qu' dwèt cauzer Zaratostra, mins à sès camarades ! Zaratostra n'a nén à divnu l' bèrdjî obén l' tchèn d' én tropia !

Dji seû v'nu po mète foû branmint d' bèrbis è n' èri do tropia. Lès djins èt l' tropia vont è nd' awè à dîre conte mi : Lès bèrdjîs vont traitî Zaratostra d' brigandèû.

Dj' a di lès bèrdjîs, mins inte di zèls i s' lomenut lès bons-èt lès djusses. Dj' a di lès bèrdjîs mins i s' lomenut lès fidèles dèl vrêye fwè.

Waîtîz-lès, lès bons-èt lès djusses ! Po quî on-t-i don l' pus d' in.ne ? L' cia qui l' zeû skète leûs bèlès valeûrs, l' misbridjèû, l' abateû : - portant c' èst li qui l'z'a crèyès.

Riwêtoz lès fidèles di totès lès crwèyances ! Po quî on-t-i l' pus d' in.ne ? L' cia qui l' zeû skète leûs bèlès valeûrs, l' misbridjèû, l' tuweû : - c' èst portant li qu' lès a crèyès.

L' crèyateû ranche deûr po trover dès soçons, nén dès mwârts, dès tropias obén dès fidèles. Dès crèyateûs come li, vola c' qui l' crèyateû vout trover, dès cias qui scrîjenut dès novèlès valeûrs dsus dès novias cayèts.

Dès soçons, volà après qwè i ranche, li crèyateû, dès mèchneûs po lî doner in còp d' mwin : sès tères sont fèn prèsse po fé l' awousse. Mins lès cints faus lî manquenut :

adon foû d' li li v'la à royî à l' mwin lès spètes.

Dès soçons, volà après qwè ranche l' crèyateû, dès soçons dèl cougne qui saît rchimiyî lès soyètes. On lès va lomer skèteûs èt rôyeus do Bén èt do mau. Mins c' èst zèls qui vont fé l' awousse èt l' fièsse.

Dès crèyateus come li, vola après qui cache Zaratostra, dès cias qui vont mèchner èt fé toubak avou li : qwè porévet-i èmantchî avou dès tropias, dès bèrdjîs èt dès mwârts ?

Èt vos, m' prumî soçon, ripwazoz-vos à vosse n' auje ! Dji vos a Bén stîchî dins l' traou d' vosse sto. Dès leûs, vos î èsto Bén à iute.

Mins dji m' è va, l' eûre èst oute. Inte deûs lèvés d' solia, ène novèle vèrité m' a vnu.

Dji n' dwè nén ièsse bèrdjî, ni ètèrèû. Dji n' va pu cauzer au peûpe, po l' dêrin còp dj' a atautchî in mwârts.

Dji m' vou djonde aus crèyateus, aus cias qui font l' awousse èt adon s' ripwazer : dji vou l' zeû mostrer l' êrdia èt tos lès skayons à griper po z' ariver au mêrome.

Dji m' va tchanter m' n' êr d' faridondène aus vike-tot-seûs, à tos lès cias qui sont mërseus, èt, quî a co dès orêyes po ètinde dès cayèts qu' nèlu n'a mauy oyu, va s' trover l' keûr tot pèsant à m' vîre si Bén ayèssî.

Dji rote viè m' but', dji chû m' voye; dji m' va zoupler pas dzeu lès balzinants èt lès rastaurdjîs. Puche mi trote lès fê dischinde lès montêyes.

...



( Si m'n' avizance m' lèyéve tchère in djoû : -èle s' évole si voltîye ! - qu' au mwins m' fîrté n' si djoke nén d' avoler wôt avou m' folîye !) *(Insi l' avéve prèski dit Nietzsche)*

ÈSSE QUI DJI DJOUWE "AVOU" ODOBIN ÈST-CE QUI DJI DJOUWE "CO" ? V'la l' kèsse qui dji m'a dmandé l' ôte vièsprêye. Lès mos, ça nos cauze. Lès mos ça nos vout todi dîre ène sakwè. Dispû l' nût dès timps, si on s' vout comprinde i nos faut ûzer d' mos. Bén sûr, qu' on s' pout sièrvu d' djèsses, dès vilins come dès ayèssants, mins adon l' bèrdèlâdje à dès limites. Si vos vos mètoz on dwèt dzo l' ouy, vos dijèz : "Cauze todi, dji t'a vèyu vnu d' au lon." Si c'èst dsus vos lêbes, c' èst "Têjz-vos don, ène miète". Si vos è nn' toktèz l' minton, c' èst "Lèyîz-m' tûzer deûs munutes" qu' ça vout dîre. C' è-st-a peu près clér èt nèt po tot l' monde.

Avou lès mos, c' è-st-ène ôte cope di manches. D' pus sovint qu'atanawète vos n' vos-è sièrvèz nèn tot parêy aaurci èt aaurla. Pa còp, à l' tachlète, ça vout dîre li min.me. Pa còp, c' èst cauzu l' contrîre.

Insi, li ptit mo "co", vout dîre "èco" come dins "èco todi" o "Tinlarintin, t'ès co là avou tès bièstrîyes ?" mins si vos-l' loyoz avou on deuzyin.me ça l' kandje tot à fâit : "Èle s'a cobatu" n' dit nèn l' min.me qui "Èle m'a co batu". "Èle m'a coagnî l' bètchète do bordon" n' èst nèn l' min.me qui "S' tchèn ènn' a profité po m' co agnî l' cûr do cou." Vola pokwè dji m' dimande Bén c'qui "codjowaedje" vout dîre. D' ostant qu' én "djowâ" c'èst yink qui djouwe mau.



**VL'A CO IÈNE D' ÔTE KÈSSE À M' AWÈ** toûné ène ètîr' sacrêye nût èl tièsse " *I m' sonle ki savu (saveur) èt sepi c' est deus viebes diferints, come magnî eyèt mindjî, nonna ?* " Qwè don m' falève-ti rèsponde à çoula ? Min.me pou magnî èt mindjî c'èst nèn si simpe qu' ça è nn'a l' êr. C' èst l' vrê qui faut po comincî sawè èwousse qu' on mougne po chwèzi dèl fé come on goulafe odobén come én spèpieû ! Tot ça s' rapwate au vichnauve èvou v's-èstoz. C' n' èst qu' ène afêre d' orêye èt d' èduk èt on è codjoûwe come on vout d' après c' qu'on èst. Mins po c' qui èst d' **sèpi** èyèt d' **saveûr** c' è-st-one afêre di "**conxhance**", di "**sawè**" o co "d' **sadjèsse**". Sèpi, sapu, ça pô... dischinde di "sapiens", l' savoz ? L' ratournûre "bièsse come sèpi", volève dîre "po ène sakî qu' a fâit d' fwates-ètûdes vos n' èstoz nèn fwârt malén". Lès djins ont roviyî c' qui "sèpi" volève dîre èt i z-ont comincî à dîre "come sès pîds". C' èst pokwè vosse fêye dimère moyate quand on lî djôze d' ètimolodjêye. Quand on dit "sapiense lès sincieus", i faut scrîre "sapiense" è én mo. C' n' èst nèn c' qui "lès sincieus s'sont mètu à pinser" qu' ça vout dîre mins pus râde "c'qui lès maléns dîjenut dins leû sadjèsse". Volà, tûzèz don ène miète dsus tot çoula èt sayèz di dischinde lès montêyes do passé quand vos vloz comprinde dès mos po dmwin.

\*

#### CROSTIYON VS BINGNÈT.

I gn'a nèn lontimps, Clèyante sicrijève dins l' Swêr qui l' crostiyon è-st-on "pet-de-nonne". È Bén, dji seû nèn d' akwârd avou li. C' n'èst nèn paski c' èst l' min.me cougne di pause qui c'èst do parêy au min.me. Sayèz don di stichî dèl crinme dins in crostiyon qui fâit do brût inte lès dints quand on l' mougne tandiski l' "prout-di-bèguène" vos fond dsus l' linwe quand on l' magne. Polèz-v' dîre qui l' crostiyon è-st-én djinre di bingnèt tot come li rombosse n' sèrève qu' ène grosse gozète. Ène avizance, èsse on "hot-dog" ? Ène vaûte, èsse ène boukète ? In ome qui scrît, on sicrîjeû ? On bouteû in boutefeû ? *A tanawète on prind l' cou po l' intrêye d' sièrvice.*

Vos è fyoz-v' si on mache lès moudêyes di sicrijâdjès èt d' walon d' vèci oucubin d' aaurla ? Nèn nos, na.